

Posudok diplomovej práce Lenky Krátkej:

Konstrukce femininity a maskulinity v tvorbě českých filmových plakátů v roce 1968.

Pre mňa ako oponentku bolo potešením prečítať a hodnotiť diplomovú prácu Lenky Krátkej, ktorá sa vyznačuje výborne premyslenou koncepciou diplomovej práce, rozdelenou na teoretickú a empirickú časť. Dokázala precízne stanoviť ciele, vymedziť tému a rozsah práce. V úvode nezabudla sformulovať svoju vlastnú pozicionalitu, v ktorej osvetľuje motívy voľby danej témy. Charakteristika východiskových teoretických konceptov je možno až príliš stručná, ale účelovo – pre analýzu filmových plagátov z optiky feministickej kritiky a estetiky – výstižná. Zaslúžene väčšiu pozornosť venuje filmovému plagátu ako produktu kultúry a histórie.

Obzvlášť vysoko oceňujem časť venovanú českému filmovému plagátu v 60. rokoch 20. storočia, kde diplomantka preukázala schopnosť veľmi citlivo analyzovať historický kontext tvorby filmových plagátov, ktorý v roku 1968 bol veľmi komplikovaný, plný vnútorných napätí, ambivalencií a vnútorných rozporov. Diplomantka sa dokázala vyvarovať akýchkoľvek prvoplánových konštatovaní a zjednodušujúcich záverov, a to hlavne vtedy, keď sa zaoberala inštitucionálnym pôsobením moci. Prierezovo celou diplomovou prácou uplatňovala rodové hľadisko. Sumarizácia, ktorá sa týka kontextu tvorby na s. 34 (ale aj ďalšie zhrňujúce konštatovania), svedčí o jej zmysle pre precízne a zároveň citlivé vyjadrovanie. Rovnako pozitívne je, že zvolené teoretické východiská v podobe koncepcií (E. Goffman, J. Williamson, J. Kilbourn a L. Oates-Indruchová) využíva z aspektu ich použiteľnosti a aplikuje vzhľadom na konkrétny historicko-spoločenský a politicko-ideologický kontext tvorby, ktorý charakterizovala v prvých kapitolách.

Prezieravo postupovala, keď sformulovala otázky so súborom pracovných podotázok, ktoré jej umožnili prehľadne štrukturovať odpovede na

realizovanú vlastnú analýzu. Metodologická časť je síce „últá“ rozsahom, ale je účelová svojím zameraním a zdôvodnením použitia kvalitatívneho prístupu.

Ďalej môžem len konštatovať, že súbor materiálu pre analýzu je úctyhodný a voľba všetkých dostupných plagátov českých tvorcov a tvorkýň k domácim a zahraničným filmom z roku 1968 - bola dobrá voľba.

V empirickej časti sú jednotlivé analýzy plagátov k filmov urobené veľmi precízne, metodologicky korektne s dobre uváženími a zdôvodnenými závermi.

Zakaždým berie do úvahy špecifickosť skúmaného súboru (reklama a/versus umelecké dielo), z ktorej vyplývajú aj isté odchýlky (napr. na strane 61, keď na analýzu obrazov použila kategórie z Goffmanovej teórie), ale v mnohých preukazateľných prípadoch sa jej potvrdila základná schéma zobrazovania v podobe hierarchickej polarity „mužského“ a „ženského“ princípu, odkazujúca k subordinácii žien.

Prijateľná je aj diplomantkina argumentácia, podložená analyzovaným súborom plagátov, že samotné zobrazovanie fragmentov ženských tiel nemusí automaticky znamenať násilie voči ženám (s.74.). Avšak za istý druh nadinterpretácie považujem diplomantkinu alternatívnu interpretáciu plagátu k filmu „Spalovač mŕtvol“, v ktorej tvrdí, že fragmenty ženských tiel by bolo možné vnímať ako životaschopné prvky, prezentujúce aktívne ženstvo (s.75), keď predtým (s.73) zameriava svoju pozornosť na spôsob vyobrazenia ženských rúk. Pracuje s pojmom nová entita, a to po apriórnom konštatovaní, že „femininní prvky jsou rozkouskované, ale přesto schopné vytvořit cosi nového.“(s.73) „Tento shluk lze vnímat jako ucelený obrazec.“ (s.73) Uvedené konštatovania sú „vyčítané“ z aktívnych gest rúk a tváre. Ak by „nový tvor“ s ženskými atributami“ (s.73), ktorý má moc vábiť (vábivé, okúzľujúce, príťažlivé gestá), mal mať takúto podobu „monštra“, a ak by jeho zrod mal prebiehať takýmto spôsobom, znamenalo by to podľa mňa, umocňovanie násilie voči ženám v symbolickej rovine. Toto nové „kreatívne ženské“, síce aktívne, by sa rodilo zoči voči smrti (dalo by sa prejsť ku kresťanskej tradícii), alebo by vábilo k nej (resp. do podsvetia - cesta k mytologickej interpretácii). V každom prípade by symbolizovalo smerovanie k smrti. Spalovač mŕtvol je pritom len vykonávateľ, inštrumentalizovane zobrazený ako pec (s. 75). Myslím si, že ženy by sa nemali dať vyvlastniť (nemali by to ani samy robiť) zo symbolizácie

živého/života, stávania sa, zrodu atď., tak ako o tom píše napríklad Riane Eislerová v knihe Čaša a meč. Mne ale v tejto interpretácii skôr chýba základnejšia, dalo by sa podať východisková situácia zobrazenia. Presnejšie tématizácia toho, čo tam chýba - a to sú mužské (fragmentované) telá. Nepoznám film, a preto neviem posúdiť, čo bolo možným dôvodom zobrazenia len fragmentov ženských tiel. Myslím si že najprv treba hľadať odpoveď, prečo tam nie sú aj mužské telá, resp. prečo sú len ženské a potom by až nasledovala otázka, akým spôsobom sú zobrazené, ako je to urobené.

V súvislosti s otázkami erotizácie obrazov na filmových plagátoch, ktoré diplomantka komplexne a opäť veľmi citlivo skúma v konkrétnom spoločensko-politickom kontexte (s.78-80), sa ako funkčný ukázal koncept vzťahu „súkromého a verejného priestoru“ (s.80). Prečo diplomantka pri identifikovaní zmien medzi obidvomi sférami, ku ktorým v istých obdobiach dochádza a ktoré mali dopad aj na konštruovanie ideálu „oderotizovanej“ ženy, nepoužila do hĺbky rozpracovanú koncepciu o súkromnej a verejnej sfére od PhDr. Hany Havelkovej? V bibliografii neuvádza ani jeden titul z publikácií svojej školiteľky, hoci niektoré jej štúdie mohli byť pre spracovanie danej tematiky relevantné.

Aj analýza plagátu k filmu „Objížďka“ je kvalitne analyticky prevedená a naznačuje viacvýznamové interpretačné roviny. Závisí od intrepréta/interpretky, ako a akú interpretačnú mriežku si zostrojí. Pri tomto plagáte sa mi priam žiada navrhnúť, že na tvar, ktorý má znázorňovaná cesta-obchádzka sa môžeme dívať ako na spermiu, čím sa ešte viac zvýrazní (odhalí?) mechanizmu „symbolického násillia“, tak ako o ňom píše diplomantka na záver 83. strany.

Súhlasne a s nadšením som privítala analýzu dvoch plagátov od jednej ženy-autorky k filmu „Nejkrásnejší věk ...anebo ne? A „Únos panen“. Rovnako inšpiratívne je, že aj tu sa ponúkajú ďalšie možné interpretácie a nové významové roviny prekračujúce heteronormatívny diskurz, resp. pôsobiace voči nemu subverzne, konštruujú obraz „silného aktivního ženství, které může svobodně a důstojně prezentovat samo seba.“ (s.87).

Za kľúčové považujem autorkine závery na stranách 88 a 92-93, ktoré sú podobné teórii stanoviska S. Hardingovej.

Osobne by som neodporúčala zverejnenie záznamu rozhovoru. Dôležité pasáže z neho boli odcitované a takýto záznam je príliš fragmentárny, nemá ani informačnú hodnotu a navyše nesie riziko zjednodušovania a ironizácie.

Diplomová práca ***Konstrukce feminity a maskulinity v tvorbě českých filmových plakátů v roce 1968 Lenky Krátkej*** je nesporne originálna, ktorá svojim rozsahom, náročnosťou i kvalitou spracovania presahuje nároky, ktoré sú kladené na diplomové práce. Diplomantka preukázala schopnosť samostatnej výskumnej práce a dokázala formulovať nezjednodušené závery. Práca je napísaná veľmi kultivovaným jazykom, s dobrou štylizáciou a bez gramatických chýb. Len čiastočne využila relevantnú teoretickú literatúru. Treba ale oceniť, že spracovala veľké množstvo empirického materiálu. Diplomová práca má veľmi kvalitnú grafickú úpravu a bohatý zoznam príloh.

Na základe pozitívneho hodnotenia predloženého textu navrhujem hodnotiť diplomovú prácu známku **"výborný"** (1).

Doc. PhDr. Zuzana Kiczková, PhD.

V Bratislave 2. 06. 2008